

Summary
I.V.Sokolova

Formation of Socio-Cultural Identity in Multicultural Education

This article highlights the problem contexts of socio-cultural identity structure researching. The peculiarities of national, European and ethnic types of identity are analyzed. Socio-cultural identity is proved to be an expression of human's self-realization in intercultural space that realizes its own involvement into a socio-cultural, European, ethnic community. The specific process of creating socio-cultural identity in multicultural education is analyzed. Theoretical principles, content and levels of multicultural education (ethnic, civic and global) are determined.

Key words: *identity, social and cultural identity, multicultural education, a European teacher.*

Дата надходження статті: „29” березня 2012 р.

УДК 37.091.12:37.011.3-051

С.І.СТРІЛЕЦЬ,
кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Хмельницький)

Інноваційне мислення як необхідна складова при формуванні майбутнього професіонала

У статті зазначено, що сьогодні спостерігаються значні зміни в організації освіти, виборі змісту, форм і методів навчання. Інноваційна діяльність та інші креативні процеси обумовили посилену увагу до інноваційного мислення, властивого тільки творчій свідомості. Зроблено спробу розібратися, навіщо потрібно формувати інноваційне мислення студента. Висунуто припущення, що воно необхідне для будь-якого фахівця, оскільки допоможе знаходити нові, оригінальні вирішення професійних завдань.

Ключові слова: *інноваційна діяльність, стандартизації освіти, інноваційне мислення, креативне мислення, новий стандарт мислення.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... Структура індивідуальних інтересів, що відповідає сучасним вимогам розвитку національної економіки, повинна формуватися під впливом інноваційної суспільної культури. Мета подібного впливу – сприяти побудові балансу професійних і економічних інтересів з переважанням перших, що націлюють індивіда на самореалізацію в інноваційній діяльності. У реальній практиці, у тому числі в інноваційній діяльності, ефективність прийняття рішень і якість їх реалізації залежать від того, що в розумовій діяльності називається стандарт мислення. Саме ним зумовлюється сам факт виникнення інноваційних ідей і здатності їх сприйняття. Зазначимо, що існуючий масовий стандарт мислення явно не достатній як для народження нових ідей, так і для їх сприйняття. Саме ця особливість є основною перешкодою до всього, що пов'язане з інноваційними процесами. І ця ж перешкода формулює першочергове завдання, яке необхідно вирішити з високою ефективністю: розробити новий стандарт мислення і створити умови для його впровадження в масову свідомість, що повинно стати головним для педагогічних кадрів вищої школи. В архітектурі індивідуального мислення виділяються два основних компоненти – інтереси і стереотипи. Що стосується впливу інноваційної освіти на індивідуальне мислення, то воно повинно формувати систему стійких образів мислення („генеруючих” стереотипів), які є основою для виникнення і відтворення гнучких, креативних форм мислення, на чому наголошують науковці [2]. Прикладами таких стереотипів будуть наступні: можливо вирішити яке завгодно завдання. На вирішення „неможливого” завдання просто потрібно більше часу. Знання основних принципів легко компенсує незнання деяких фактів. Найважливіше не кількість, а якість знання тощо. Формування нового індивідуального мислення, з одного боку, буде сприяти здійсненню успішної інноваційної діяльності суб'єктів, забезпечуючи тим самим ефект на макрорівні, з іншого – сприяти відтворенню і збагаченню ціннісно-нормативної основи інноваційної суспільної культури.

Актуальність дослідження обумовлена зміною вимог до підготовки педагогічних кадрів, викликаних як принциповою перебудовою соціально-економічних відносин у країні, так і проведеною реформою в освіті. Випускник вишу повинен мати професійну підготовку, що забезпечує його здатність успішно вирішувати виникаючі завдання в швидко змінюваному середовищі на основі інноваційних підходів, глибокого розуміння методології творчості, цілеспрямованого використання законів економіки, з урахуванням отриманих педагогічних навичок.

Підготовка такого фахівця передбачає розробку психолого-педагогічних методик із формування у нього системного мислення, розвитку його вихідного творчого потенціалу, формування у нього

постійної потреби у подальшому самопізнанні, творчій саморозвитку, здатності до об'єктивної самооцінки. Перераховані якості особистості об'єднує єдине поняття – інноваційне мислення Мета роботи – довести вагомість нового стандарту мислення в умовах економічних, соціальних, культурних змін у суспільстві, аналіз впливу інноваційного мислення на результативність будь-якої діяльності.

Спробуємо розібратися, у чому суть інноваційного мислення і для чого воно потрібне.

Аналіз досліджень і публікацій... Істотне значення в концептуальному плані для роботи мали положення про сутність педагогічного процесу (Ю.П.Азаров, Ю.К.Бабанський, В.П.Беспалько, З.І.Васильєва, М.А.Данилов, В.С.Ільїн, В.В.Краєвський, Б.Т.Лихачов, Л.І.Новікова та ін). А також міркування про загальні та специфічні особливості творчої (інноваційної) педагогічної діяльності (Р.М.Годнік, Ф.Н.Гороболін, В.І.Загвязинський, В.А.Кан-Калик, А.Є.Кондратенков, Н.В.Кузьміна, Ю.М.Кулюткін, А.К.Маркова, Н.Д.Нікандров, В.А.Сластьонін, Л.М.Фрідман, А.І.Щербаков та ін), про загальні особливості педагогічних інноваційних явищ (А.А.Арламов, М.С.Бургін, В.І.Журавльов, В.І.Загвязинський, Н.Р.Юсуфбекова), про управління інноваційними процесами (Х.Барнет, Дж.Бассет, Д.Гамельтон, Н.Гросс, Р.Карлсон, М.Майлз, А.Хаберман та ін); концепції розвитку методології освіти (Ю.К.Бабанський, А.Л.Денисова, В.І.Журавльов, Б.М.Кедров, І.Я.Лернер, Б.Т.Лихачов, Т.Ю.Ломакіна, М.Н.Скаткін, В.А.Сластьонін, П.І.Підкасистий, Г.П.Щедровицький та ін).

Останні досягнення в ряді перспективних наукових напрямів, серед яких синергетика, квантова фізика, теорія фізичного вакууму, фізична хімія, загальна фізіологія, квантова генетика, загальна теорія інформації, інноватика, привели до того, що в найближчі роки будуть переглянуті багато сучасних уявлень про будову світу і сформовано нову наукову парадигму, адекватнішу об'єктивній реальності. З цієї причини в останні роки все більш активно обговорюються глобальні проблеми розвитку цивілізації та пов'язані з ними філософські аспекти формування нового світобачення й нового наукового світогляду. Потрібен новий стандарт, у рамках якого буде домінувати не аналіз, а синтез, як основа всього, що має відношення до інновації у всіх її проявах. Виникнення незвичайного і небезпечного за своїми наслідками феномена, сутність якого полягає в тому, що свідомість людей істотно відстає від розвитку глобальних процесів, не встигає осмислити їх зміст, причини виникнення та взаємозв'язку, не прогнозує можливі наслідки їх подальшого розвитку. Водночас небезпечний характер і все більш прискорюваний темп розвитку багатьох глобальних процесів вимагають від людини не тільки адекватного наукового світорозуміння, а й іншого типу мислення, що дозволяло б йому прогнозувати своє майбутнє. Іншими словами, сьогодні людям необхідна „випереджаюча свідомість”, яку має сформувати система випереджальної освіти, заснована на глибокій та органічній інтеграції з фундаментальною наукою. Ідеї формування такої системи освіти вже активно обговорюються серед науковців, фахівців-практиків.

Однак усе, що пов'язане з інновацією, не здатне функціонувати, не може бути побудовано на існуючому зараз, домінуючому в основній масі суспільства, аналітичному стандарті мислення. Зазначимо, що потрібне інноваційне мислення, і його новий стандарт є формою розумової діяльності, психофізіологічно сумісний з ментальністю корінного населення, що проживає у нашій країні. Тому перехід на новий стандарт та інновацізація різних сфер діяльності будуть не тільки сприяти прискореному розвитку суспільства, а й позитивно впливатимуть на його здоров'я. Дійсно, як відомо із психології, креативність і тривалість життя стійко корелюють. Найважливішим і необхідним фактором, що задає межі допустимого в ході інноваційної діяльності та інших креативних процесах, є система цінностей, що обумовлює ефективність і результативність будь-яких інновацій.

Відповідно до Закону України „Про освіту” в нашій країні введені стандарти освіти (або освітні стандарти). Поняття „стандарт” походить від латинського слова *standard*, що означає „зразок”, „норма”, „мірило”. Під стандартом освіти розуміють систему основних параметрів, що приймаються як державна норма освіченості, що відбиває суспільний ідеал і враховує можливості реальної особистості і системи освіти щодо досягнення цього ідеалу. Терміни „стандарт освіти”, „освітній стандарт” отримали міжнародний статус, тобто вживаються в різних країнах. Зустрічаються й інші назви. Наприклад, у Великобританії існує поняття „національний навчальний план”.

Основними об'єктами стандартизації в освіті є його структура, зміст, обсяг навчального навантаження та рівень підготовки учнів. Норми і вимоги, встановлені стандартом, приймаються як еталон при оцінці якості основних сторін освіти.

Чим взагалі викликана необхідність стандартизації освіти?

Проведення стандартизації освіти продиктоване корінними змінами в сфері освіти як суспільного явища. Поворот України до демократії, ринкових відносин, прав і свобод особи вимагав переосмислення політики в галузі освіти. Сфера освіти тепер орієнтована насамперед на задоволення потреб особистості. Це, у свою чергу, зумовило значні зміни в організації освіти, виборі змісту, форм і методів навчання.

Крім того, стандартизація освіти викликана прагненням України увійти в систему світової культури, що вимагає при формуванні освіти обліку досягнень міжнародної освітньої практики. Це забезпечує українським громадянам визнання їхніх документів про освіту за кордоном.

Введення державного стандарту не означає підпорядкування навчального процесу жорсткому шаблону, а, навпаки, відкриває широкі можливості для педагогічної творчості, створення навколо обов'язкового ядра змісту (чим є стандарт) варіативних програм, різноманітних технологій навчання, навчальних посібників.

Нова роль інновації в інтеграції результатів навчання визначається осмисленням усього того, що доводиться поєднувати людині в сучасних умовах. Це призводить до переоцінки значимості і взаємовпливу всієї сукупності загальноосвітніх предметів та дисциплін, пов'язаних з інноваційною діяльністю, формуються надпредметні компетенції (аналіз, систематизація, пошук і підбір алгоритму тощо), а також передбачається перегляд смислів і структури позакласної діяльності, піднімається рейтинг позанавчальних досягнень і результатів студентів. Вагоме місце надається інноваційному мисленню.

У розуміння інноваційного мислення включені такі уявлення і навички, як: я знаю, як знайти сферу, в якій я можу створювати інновації; я розумію, які приблизно процедури мені треба пройти; я в курсі, які існують у світі технології, за допомогою яких я можу створювати нове.

Інноваційне мислення – вищий рівень пізнання, усвідомлення протиріч, які виникають у суспільних відносинах, їх творчого вирішення на основі усвідомлення відповідності чи невідповідності нового до потреб та інтересів людини.

Між тим, людське мислення може бути як логічним, так і творчим. Для логічного мислення характерні поетапні міркування і проходження основних законів логіки. Творче мислення – це відхід від традицій, воно базується на постановці припущень під сумнів. У ньому немає яких-небудь жорстких процедур або правил. Якщо логічний підхід можна описати як раціональне, традиційне, аналітичне, вертикальне або „лівостороннє” мислення (тобто те, за яке відповідає ліва півкуля головного мозку), то творчий підхід характеризується уявою, оригінальністю, інтуїцією, всебічним ставленням, розбіжним, „правостороннім” мисленням. Креативність не тотожна інтелекту, під яким розуміється здатність аналізувати, обробляти і засвоювати великі обсяги інформації. Вона передбачає здатність до синтезу і створення нового. Результатом креативного синтезу можуть бути винаходи, нові теорії, розуміння проблеми, твори мистецтва. Креативність є головною передумовою для створення інновацій. Інноваціями стають реалізовані на практиці нові (креативні) ідеї, зазвичай отримані за допомогою креативного мислення або шляхом запозичення. Креативність завжди була основним джерелом розвитку суспільства. Креативність в суспільстві залежить від історичної ситуації.

У вирішенні проблем (наприклад, під час іспитів і тестування IQ) існує один варіант і тільки одне рішення. У більшості вищів учать застосовувати традиційне мислення і знаходити рішення в масиві існуючих знань. У нетрадиційному мисленні думки спрямовані не на одну мету, а розсіяні в пошуках множинних варіантів вирішення кожної проблеми.

При традиційному мисленні ідея створюється поетапно, причому всі етапи спрямовані на одне рішення або одну мету. Це повільний, безперервний і часто дуже важкий метод аналізу, ефективний тільки відносно добре структурованих проблем. Всебічний підхід до питання спрямований на вивчення всіх типів можливостей у кожній грані проблеми. Він заснований не на аналізі, а на глобальному пошуку ідей, порівняному з медитацією і підсвідомим міркуванням.

Інноваційне мислення являє собою розумний компроміс цих підходів: творчі процеси використовуються в ньому для генерації оригінальних ідей шляхом підключення уяви. Ці ідеї потім класифікуються, проходять відбір, організуються і перевіряються із застосуванням раціонального і логічного мислення. Головна проблема інноваційного мислення полягає в тому, що в принципі логічне міркування блокує всебічний (творчий) підхід до ідей. Це мислення здатне проникати в суть речей і явищ. Воно необхідне для будь-якого фахівця, допоможе знаходити нові, оригінальні рішення професійних завдань. Саме талановиті люди володіють інноваційним, творчим мисленням [3].

Розвиток інноваційного мислення вимагає і розвитку інноваційної поведінки. Крім вміння мислити інноваційно потрібно вміти ще й реалізовувати інноваційні ідеї.

Давно відомий той факт, що з часом, набуваючи досвіду, як супутній, небажаний ефект отримуємо стереотипізацію мислення. Починаємо мислити і діяти в певних рамках. Сучасна ж освіта, бізнес, та й все сучасне життя, вимагають від нас оригінальних рішень та інноваційних ідей. Наприкінці ХХ століття в Україні розгорнулася кампанія, у якій центральним було питання про модель вищої освіти. Обговорювалося, що має бути орієнтиром діяльності вищів – здатність студентів до самостійного мислення на рівні отриманих теоретичних знань або придбання ними практичних знань у педагогічній діяльності. Інтеграція України у світове співтовариство на порядку денному сьогодні. Це робить актуальною для неї вироблення нової стратегії розвитку, нового світогляду, нової логіки пізнання і перетворення дійсності, словом, нового, інноваційного мислення. Мета – увійти до

співдружності цивілізованих європейських країн повноправним партнером, не втративши той багатющий досвід у педагогічній справі, а головне – це потенціал до креативного мислення, який притаманний українському народу апіорі, в силу історичних, соціальних та економічних причин. Тому такий принцип, як відкритість освіти зовнішнім запитам, використання в освітньому процесі проектних технологій, що мотивують студентів на самостійну роботу, вирішення реальних виробничих завдань є ключовим у діяльності, в першу чергу, професорсько-викладацького складу.

Безсумнівно, постіндустріальний простір перенасичений інформацією. Людська свідомість не здатна впоратися з таким обсягом інформації. Інформаційні потоки виникають, переміщуються і трансформуються із колосальною швидкістю. Тому рух капіталу у світовому масштабі починає все більше залежати від креативної складової інформації (креативного продукту), орієнтованої на настрої, очікування і підсвідомі реакції учасників ринку. Креативне ядро всякого пакету повідомлень забезпечує максимально ефективне сприйняття інформації цільовою аудиторією, не дає пакету повідомлення перетворитися в „інформаційний шум” і залишитися непоміченим [2].

Для продуктивного руху в майбутнє необхідно вміти створювати ідеї не на рівні можливого чи навіть неможливого (але мислимого), а на рівні немислимого – це те, що на сьогодні неможливо уявити. Оскільки інтелект не здатний впоратися з цим завданням, потрібні інші, більш тонкі канали сприйняття інформації. Необхідно мати, з одного боку, вміння концентруватися і помічати корисне в звичному, а з іншого – особливу чутливість для сприйняття тонких, часто ледь помітних ірраціональних сигналів від інших людей, самих себе, місць і подій.

У сучасному світі високі технології – основа конкурентоспроможності. Саме тому перехід до інноваційного розвитку та інноваційне мислення абсолютно необхідні Україні, інакше наша країна так і не прорветься до табору високорозвинених держав. Однак інноваційно мислити, творити і працювати здатні, на відміну від креативного мислення, небагато. Проблема ж формування людей, здатних існувати і ефективно працювати в нинішніх економічних і соціальних умовах, назріла давно.

Слід усвідомити, що розвиток нанотехнологій, високих технологій, фундаментальних наук, треба починати з малого, з дитячого садка, зі шкільної, студентської лави. Щоб займатися високими технологіями, необхідно сформувати правильне мислення вже у дітей. У сучасному суспільстві підвищився попит на соціально активну особистість, здатну самостійно приймати рішення і нести відповідальність за їх реалізацію. Відповідно до цих фактів об'єктивно зростає потреба в конкурентоспроможних фахівцях. Конкурентоспроможність, професіоналізм і компетентність, креативність спеціаліста – це ті якості, від яких залежать життєві та трудові успіхи.

У даний час система освіти покликана підвищувати конкурентоспроможність фахівців за рахунок вироблення професійних навичок вирішення широкого спектра завдань, у тому числі в умовах мінливого зовнішнього середовища. Однак система освіти орієнтує учнів головним чином на розвиток пам'яті, націлює на запам'ятовування і відтворення великих масивів накопичених даних і готових рішень типових завдань. Широко застосовується в даний час система тестування (як основний спосіб оцінки рівня і якості знань), яка не сприяє розвитку інноваційних форм мислення. Успішне проходження тестів свідчить, насамперед, про те, що учень запам'ятав у процесі підготовки до тестів правильні відповіді і, в кращому випадку, свідомо вибрав їх з числа запропонованих варіантів. При необхідності вирішення нових завдань, коли готових варіантів немає, мислення, „налаштоване” на режим вибору, а не творчості, виявляється нездатним до ефективної роботи. Тому для розвитку креативних форм індивідуального мислення перш за все необхідно здійснити стратегічний перехід від „ретрансляції” до „інноваційної” спрямованості освіти. Домогтися таких особистісних та професійних якостей може тільки людина з інноваційним мисленням. Визначення „інноваційне мислення” досить сучасне і добре вписується в контури науково-технічного прогресу. Проте сьогодні відсутня визначеність у тлумаченні цього поняття, що перешкоджає взаєморозумінню і формуванню ясної і конструктивної установки для його практичної реалізації. Інноваційність – поняття синтетичне, що увібрало в себе різні сторони активного мислення студента. Ядром його змісту, ми вважаємо, є націленість свідомості на нові знання, психологічну потребу в них та інтелектуальну готовність до їх сприйняття.

Інноваційність мислення залишає невеликий вибір для творчої особистості – навчитися створювати нове самому, або своєчасно реагувати на створюване нове, обґрунтовуючи необхідність і доцільність впровадження новацій у виробництво.

Так ми прийшли до ще одного серйозного твердження: інноваційне мислення властиве тільки творчій свідомості. Вищий заклад освіти зобов'язаний максимально активізувати резерви, необхідні для розвитку індивідуальності студентського мислення, самостійності суджень по всьому спектру професійної діяльності. Бо немає іншого способу становлення творчого складу розуму, без чого наївно розраховувати на позитивні зрушення у формуванні інноваційного типу мислення у студента. Інноваційне мислення дозволяє зрозуміти найкраще напрям розвитку предметної галузі. Інноваційне мислення у студента вищу може виникнути, якщо він є суб'єктом інноваційної освіти, активно

мотивований у навчанні, реалізує вимоги самоменеджмента, індивідуального самовпорядкування для досягнення життєвих цілей; навчання будується у просторі створення знань, упорядкованих на спрямування розвитку якості предметної галузі. Модель інноваційної освіти припускає формування у студента інноваційного мислення, забезпечує його подальший інтелектуальний розвиток в умовах інноваційного суспільства [1].

Поряд із проведеними змістовними змінами потрібні й організаційно-структурні перетворення у системі підготовки фахівців, а також пошук нових форм і методик на всіх етапах цієї роботи – довшівської, вишівської та поствишівської. Нова парадигма вищої освіти, яка характеризується такими рисами: освіта, доступна з будь-якої точки земної кулі; освіта через все життя; освіта без відриву від виробництва [4, с.5]. Інновація (нововведення) – це процес впровадження нових перетворень у різні сфери діяльності, а також у виробництво і промисловість. Інноваційна освіта передбачає навчання в процесі створення нових знань – за рахунок інтеграції фундаментальної науки, безпосередньо навчального процесу і виробництва.

Термін „інновація” латинського походження. Римляни розуміли під інновацією „оновлення”, „зміну” в широкому сенсі слова. Ми користуємося пізнішою англійською транскрипцією, тлумачачи інновацію як „комплекс заходів, спрямованих на впровадження в економіку нової техніки, технологій, винаходів”. Сьогоднішня організація навчального процесу підпорядкована стандарту, що відображає специфіку екстенсивної економіки – формувати потоки певної чисельності; навчальні групи робити практично рівними. Сформований підхід обумовлений також економією фінансів – скорочується загальне число лекційних та практичних годин. Чи розумно це і наскільки – ніхто не рахував. Необхідно, певно, перебудувати організацію всього навчально-виховного процесу, посилюючи позиції індивідуалізації освітньої діяльності та її орієнтації на самостійну роботу студентів.

У 1976 р. європейські структури прийняли „Програму дій у сфері освіти”. У ній другим пунктом записано: „Ні за яких обставин освіта не повинна розглядатися виключно як компонент економічного життя”. Висування на перший план у професійній освіті виховання мислення, почуттів та ділової культури зумовило посилення ролі педагогічної науки, особливо тієї її складової, яка відповідає за вдосконалення формування особистості фахівця.

Зміна вимог суспільства до особистості і результатів навчання зажадали новаторських підходів у сфері освіти. У суспільстві, що переживає період швидких перетворень, відчувається необхідність у нових баченні і парадигмі вищої педагогічної освіти, її змісту, методів і засобів забезпечення. Тому сьогодні роль системи освіти в розвитку суспільства багаторазово зростає. На рубежі нової цивілізації саме освіта повинна розглядатися як стратегічний чинник вирішення проблем інтелектуалізації суспільства, а його розвиток мати випереджаючий характер порівняно з іншими факторами. У зв'язку з цим проблема інтеграції науки та освіти набуває нового звучання і об'єктивно висувається на перший план.

Завдання не в тому, щоб знайти десь енну кількість викладачів, які відповідатимуть певним вимогам, і на цьому заспокоїтися. Необхідні дієві механізми, які стимулюватимуть викладачів усіх рівнів до постійного професійного зростання, потрібно закласти основи нової системи підготовки та відбору кадрів в освіті, нові моделі мотивації, створити „центри досконалості”. Варто пам'ятати і про те, що підготовка кадрів – це тривалий процес. З викладачем вищу все ще складніше: щоб зробити з сьогоднішнього студента професора світового рівня, потрібно 15-20 років. Потрібно, отже, у такому випадку навчитися працювати не на завтрашній день, а на стратегічну перспективу.

Багато авторів, говорячи про інноваційність мислення, підкреслюють його націленість на з'єднання економічного і сучасного науково-технічного підходів до вирішення актуальних проблем виробництва. У такому ракурсі інноваційне мислення представляється як готовність свідомості професійно орієнтуватися в економічній політиці.

Вищий навчальний заклад не замкнута, самодостатня система. Тому актуально називати речі своїми іменами. Вельми сумнівно диференціювати дипломи за кольором та кількістю відмінних оцінок. Розумніше ранжувати випускників за комплексом результатів, показаних за роки навчання: за достатністю суми знань, умінням отримати від суми знань сенс, застосувати знання до вирішення спеціальних проблем, за відношенням до наукових досліджень, до праці і якості спілкування. Європейська практика виділення рівнів вищої освіти – модифікація того, що ми вже проходили у другій половині XIX – початку XX століття. Інноваційна діяльність – це процес створення інновацій, що включає наукові дослідження, експериментальні розробки, підготовку та пуск виробництва, а також діяльність, що забезпечує створення інновацій – це науково-технічні послуги, маркетингові дослідження, підготовка і перепідготовка кадрів, організаційна та фінансова діяльність.

У галузі вищої освіти найбільш актуальними інноваціями будуть наступні:

1. Переорієнтація цілей вищої професійної освіти на здобуття освіти, орієнтованої на розвиток особистості, формувати здібності до науково-технічної та інноваційної діяльності на основі соціального замовлення.

2. Конструювання навчального процесу як системи, що сприяє саморозвитку особистості.
3. Інтеграція знань, придбаних у ході вивчення суміжних дисциплін, створюватиме передумови для кредитно-модульного вивчення низки дисциплін.
4. Проведення на факультетах інноваційної та експериментальної роботи.
5. Переміщення акценту з процесу викладання на процес навчання самих студентів, освоєння ними досвіду самоосвіти під керівництвом викладача на основі збільшення позааудиторної самостійної роботи за рахунок скорочення аудиторної, відомості останньої звести до розумного мінімуму [4, с.13].
6. Забезпечення навчального процесу матеріально-технічними засобами на рівні сучасного соціокультурного розвитку суспільства.

Усе це визначає необхідність теоретичних, методологічних і практичних досліджень в галузі освіти, розробки загальних підходів і конкретних методів синтезу, проектування і конструктивного застосування нових освітніх технологій, дослідження методології інноваційної діяльності як складової освітнього процесу та навчання її основ не тільки студентів, але і професорсько-викладацького складу. Інноваційна освіта включає не тільки формування фундаментальних знань, а й умінь аналізувати і вирішувати проблеми з використанням проблемно-орієнтованого і міждисциплінарного підходу. Проблемно-орієнтований підхід до навчання дозволяє зосередити увагу студентів не тільки на аналізі та вирішенні будь-якої конкретної проблемної ситуації в сьогоденні, але й на прогнозуванні таких ситуацій в майбутньому. Міждисциплінарний підхід до навчання дозволяє навчити студентів самостійно „добувати” знання з різних галузей, групувати їх таким чином, щоб вирішити конкретну практичну задачу. Перетворення знання в інновацію в інформаційному суспільстві все частіше не вимагає багаторічних зусиль і сотенних колективів. Зі стін університету вже може виходити не просто фахівець, але фахівець зі своєю справою. Пройшовши через нові складові університету, такі як технопарки, бізнес-інкубатори, студент зможе створювати свою справу і виходити в життя зі своїм бізнесом. Це можливо реалізувати в рамках різноманітної діяльності університетів і, звісно, через Інтернет. Потрібно навчити студента капіталізувати свої знання, продавати їх, знати, як утворюються ціни, знати механізми обернення знань у гроші. Зрештою, студенти повинні знати електронні гроші, електронну комерцію, вміти ефективно працювати і спілкуватися в мережах. Потрібно вміти працювати в компаніях, командах, коли люди знаходяться в різних країнах, на різних континентах і спілкуються різними мовами.

Висновки... Основні принципи інноваційної освіти: виробляти навички логічного висновку і самостійного формулювання визначень понять; вчитися виявляти значимі підстави для побудови класифікацій і типологій і самостійно будувати їх; формувати навички самостійного моделювання явищ і процесів; вчитися вирішувати нестандартні завдання, які передбачають самостійний пошук додаткової інформації, вироблення нових підходів до аналізу проблемної ситуації і сприяють розвитку системного бачення об'єкта дослідження. Для досягнення такої мети актуальною стає проблема оволодіння студентом інноваційним мисленням, методологією продуктивної творчої діяльності в освітньому процесі.

Список використаних джерел та літератури:

1. Егорова Г. И. Технологии развития интеллектуальной культуры будущего специалиста : учебное пособие / Егорова Г. И. – Тюмень : ТюмГНГУ, 2010. – 170 с.
2. Журавлев В. А. Креативное мышление, креативный менеджмент и инновационное развитие общества (Часть 1) / В. А. Журавлев // Креативная экономика. – 2008. – № 4. – С. 3–8.
3. Печерская Э. П. Методология формирования инновационного компонента профессиональной деятельности специалиста в условиях высшей школы : дис.... д-ра пед. наук : 13.00.08 / Печерская Эвелина Павловна. – Тамбов, 2003. – 361 с.
4. Смирнов А. В. Образовательные кластеры и инновационное обучение в вузе : [моногр.] / Смирнов А. В. – Казань : РИЦ „Школа”, 2010. – 102 с.
5. Холодкова Л. А. Формирование инновационного мышления в процессе развивающего обучения в военном высшем учебном заведении : дис.... канд. пед. наук : 20.02.02 / Холодкова Лилия Александровна. – СПб., 2000. – 219 с.

Аннотация

С.И.Стрилец

Инновационное мышление как необходимая составляющая при формировании будущего профессионала

В статье отмечено, что сегодня наблюдаются значительные изменения в организации образования, выборе содержания, форм и методов обучения. Инновационная деятельность и другие креативные процессы обусловили повышенное внимание к инновационному мышлению, свойственному только творческому сознанию. Предпринята попытка разбраться, зачем нужно формировать инновационное мышление студента. Выдвинуто предположение, что оно необходимо для любого специалиста, поскольку поможет находить новые, оригинальные решения профессиональных задач.

Ключевые слова: *инновационная деятельность, стандартизация образования, инновационное мышление, креативное мышление, новый стандарт мышления.*

Summary
S.I.Strilets'

Innovative Thinking as a Necessary Component in the Formation of Future Professional

It is mentioned in the article that today we can observe significant changes in organization of education, choice of content, forms and methods. Innovative activities and other creative processes led to increased attention to innovative thinking, unique to the creative mind. An attempt to understand why it is needed to build innovative thinking student was made. The assumption that it is necessary for any specialist as it helps to find new, original solutions of professional problems was put forward.

Keywords: *innovation activity, standardization of education, innovative thinking, creative thinking, new standard of thinking.*

Дата надходження статті: „10” серпня 2011 р.

УДК 371.3:786.2

Ю.Г.ТАРЧИНСЬКА,
кандидат педагогічних наук
(м.Рівне)

Методичні підходи до формування техніки гри у бетховенському стилі піанізму

У статті висвітлюються питання раціонального формування фортепіанно-виконавських навичок як свідомого опанування їх взаємозумовленими та взаємозалежними компонентами; визначається зміст прийомів гри, засвоєння яких створює умови ефективної технічної підготовки виконавця; наведені приклади їх доцільного напрацювання у бетховенському стилі піанізму.

Ключові слова: *фортепіанно-виконавські навички, методи раціонального формування техніки гри, стиль, способи стилевідповідного звуковидобування.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... Професійна діяльність виконавця на будь-якому музичному інструменті пов'язана з досить складними психофізіологічними процесами роботи нервової системи людини. Ця діяльність потребує найперше високої міри особистісного та загальномузичного розвитку інструменталіста. Сам процес виконання повинен супроводжуватися налагодженою роботою волі, уваги, відчуттів, сприйняття, мислення, пам'яті, уяви. Запорукою ж успішності втілення музикантом художніх намірів є бездоганна узгодженість його тонких фізичних рухів.

Саме питання розвитку техніки ігрових рухів були найполемічнішими в історії виконавського мистецтва. Тривалий пошук раціональних методів формування техніки гри на інструменті в різні періоди у різних школах та напрямках обумовлювався як складністю процесу технічного розвитку виконавця, так і еволюцією наукових досягнень стосовно цієї проблеми.

Історія даного питання показує, що пошук оптимальних методів технічного розвитку, зокрема піаніста, по суті завжди був пов'язаний із вибором предмета спрямування свідомості: виявлення найдосконаліших форм ігрових рухів; максиміальна увага до звукового результату при інтуїтивному налагодженні слухо-рухового зв'язку; пріоритетність звукового результату з використанням додаткової уваги до рухової сторони виконавських дій.

Сучасне розуміння необхідності досягнення єдності технічного й художнього розвитку виконавця як гармонійного поєднання його музично-художнього виховання з формуванням „цілеспрямованої” (на звуковий результат) та „доцільної” (обумовленої завданням фізичної зручності) техніки ґрунтується на вагомих дослідженнях принципів рухової активності людини (П.Анохін, М.Бернштейн, В.Зінченко, Л.Чхаїдзе та ін.). Внаслідок цього питання свідомого підходу до „слухової” та „рухової” складових методу опанування ігрових прийомів перестало бути дискусійним у фортепіанно-методичних працях. Водночас важливим залишається завдання уточнення змісту процесу усвідомленого формування рухового складу ігрових дій, а також завдання визначення кола тих піаністичних навичок, опанування якими прискорюватиме технічний розвиток виконавця.

Чітко зрозуміти умови оптимального формування виконавських навичок дозволяє аналіз живого руху видатного дослідника мозку ХХ ст. М.Бернштейна, а саме тих закономірностей, що лежать в основі механізмів утворення рухової навички [2].

У роботах вченого зазначається, що перед початком певної цілеспрямованої діяльності в мозку створюється **внутрішня модель мети** („образ передбачуваного майбутнього”), тобто образ майбутньої дії, результату, на досягнення якого і спрямована дана дія. Цей образ і є вищим суддею та регулятором, що впорядковує способи досягнення (рухи) у часі та просторі.